

BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA INGLIZ TILI O‘QITISHNING INNAVATSION USULLARI

Mexrinoz Zahiddin qizi Sayfutdinova

Andijon davlat chet tillari instituti Ingliz tili va adabiyoti fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar, (PhD) Muqumjon Muhammadaminovich Axunov

ANNOTATSIYA

Asrlar mobaynida lingvistika, tilshunoslik kabi sohalarda o‘tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, chet tillarini o‘rganish nafaqat insonni yangi bilimlar o‘rganishga chorlaydi balki dunyoda shunday tillar borki ular insonni o‘zligini va dunyoni anglashiga yo‘l ochadi. Mazkur maqolada chet tillarini boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga innavatsion usullar oqali o‘rgatish, hozirgi kunda targ‘ib qilinayotgan zamonaviy metodik usullar haqida so‘z boradi. Xorijiy tillarni o‘rganish insondan alohida e‘tibor, mehnat, xotira talab qiladi. Shuning uchun ham chet tillarini ayni boshlang‘ich sinflardan boshlab o‘rganish qulay va samaralidir. Maqolada ham shu kabi masalalar va ularga yechim bo‘la oladigon metodik usullar haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta‘lim, boshlang‘ich ta‘lim, ingliz tili, metod, axborot texnologiya vositalari, video, aoudio, kontentlar, vizual xotira.

ABSTRACT

Over the centuries, the results of research in fields such as linguistics and linguistics show that learning foreign languages not only invites a person to learn new knowledge, but there are languages in the world that open the way for a person to understand his identity and the world. This article talks about teaching foreign languages to elementary school students using innovative methods, modern methodological methods that are currently being promoted. Learning foreign languages requires special attention, work and memory from a person. That is why it is convenient and effective to learn foreign languages starting from the elementary grades. The article also talks about such issues and methodical methods that can be a solution to them.

Keywords: preschool education, primary education, English language, method, information technology tools, video, audio, contents, visual memory.

АННОТАЦИЯ

На протяжении веков результаты исследований в таких областях, как языкознание и языкознание, показывают, что изучение иностранных языков не только предлагает

человеку овладеть новыми знаниями, в мире существуют языки, которые открывают человеку путь к пониманию его личность и мир. В данной статье говорится о преподавании иностранных языков учащимся начальных классов с использованием инновационных методов, современных методических приемов, которые пропагандируются в настоящее время. Изучение иностранных языков требует от человека особого внимания, труда и памяти. Именно поэтому изучать иностранные языки удобно и эффективно, начиная с младших классов. Также в статье говорится о таких проблемах и методических методах, которые могут стать их решением.

Ключевые слова: дошкольное образование, начальное образование, английский язык, методика, средства информационных технологий, видео, аудио, содержание, зрительная память.

KIRISH

Chet tillarini o'rganish bu - inson o'zi uchun dunyoning ko'plab yangi qirralarini kashf etishdir. So'nggi yillardagi natijalarga ko'ra ingliz tili yangi bilimlar kaliti deb yuritilmoqda. Har yili dunyo bo'ylab ingliz tilini o'rganish va o'rgatishga bo'lgan ehtiyoj oshib, bu tilni o'rganuvchilar yoshi ham tobora yosharib bormoqda. Butun jahonda ingliz tiliga katta e'tibor qaratilayotgani kabi O'zbekistonda ham maktabgacha ta'lim va boshlang'ich ta'limda ingliz tili o'qitish bo'yicha bir qancha chora-tadbirlar amalga oshirildi. Shuningdek so'nggi o'n yillikda boshlang'ich ta'limda ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'qitishga alohida e'tibor qaratildi. Yillar mobaynida esa innovatsion usullar yevropa xususan, Britaniya, Amerika va Finlandiya metodlari kirib keldi.

Zamonaviy boshlang'ich ta'limdagi eng asosiy va ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lgan qarorlardan biri bu O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'grisida" PQ-1875-sonli Qaroridir [1]. Qarorga ko'ra, Chet tillarini o'rganishni yanada rivojlantirish bo'yicha doimiy ishlaydigan Muvofiqashtiruvchi kengash boshchiligida ta'lim sohasining barcha yo'nalishlarida beqiyos ko'lamli ishlarni amalga oshirishga kirishildi. Masalan, 2013-2014 o'quv yilidan boshlab umumta'lim maktablarining birinchi sinflarida xorijiy tillarni o'yin tarzidagi mashg'ulotlar va og'zaki nutq darslari shaklida uzluksiz o'rgatish yo'lga qo'yildi. Shuningdek, ushbu sinflarga mo'ljallangan darslik hamda o'quv metodik majmualar yaratildi. Diqqatga molik jihati, birinchi sinflar uchun yaratilgan majmualardagi o'yin-mashg'ulotlarning kichkintoylar

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'grisida"gi PQ-1875 sonli qarori.

yoshiga mutanosibligi ta'minlanadi. Bolalar xorijiy til bilan ilk tanishishni salomlashish madaniyatini, ranglar va kundalik so'zlarni dialog shaklida o'rganishdan boshladilar.

Shubhasiz, mamlakatimiz dargohlarida xorijiy tillar xonalarini zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va o'qitishning ilg'or texnik vositalari bilan jihozlash, teleradiokanallarda bolalar va o'smirlarni xorijiy tillarga o'rgatuvchi ko'rsatuv va eshittirishlarni berib borish, boshqa mamlakatlar tarixi va madaniyati, jahon ilm-fani va texnik yangiliklariga bag'ishlangan ilmiy-ommabop xorijiy badiiy va multiplikatsion filmlarni o'zbekcha subtitr yordamida muntazam namoyish etish yoshlarimizga dunyo xalqlarining o'tmishi, madaniyati, ilm-fani bilan yaqindan tanishish imkonini berdi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Bugungi kunda barcha umumta'lim maktablarida 1-sinfдан boshlab o'quvchilarda og'zaki nutqni rivojlantirish uchun ingliz tili darslari turli qiziqarli o'yinlar, axborot texnologiya vositalari hamda zamonaviy metodik video, audio kontentlar orqali olib borilmoqda. 2-sinfdan boshlab esa alifbo, o'qish va grammatika o'qitishning zamonaviy, innovatsion usullariga o'tish boshlanadi. 3-sinfda o'quvchilarning tinglab tushunish va yozish qobiliyatlarini rivojlanish uchun ularga imkon qadar eng sodda audio materilallar eshittiriladi. 4-sinfga kelib esa mustaqil fikrlash, erkin muloqotga kirishish, jamoa bo'lib ishlash kabi qobiliyatlar rivojlantiriladi va 4 yillik chet tillari ko'nikmalari umumlashtirilib grammatikaga chuqurroq kiriladi. Aynan qiziqarli o'yinlar, jamoa bo'lib ishlash va ro'lli o'yinlar nafaqat ingliz tili fanini yaxshi o'zlashtirishiga yordam beradi balki boshqa fanlarni ham o'rganishi uchun o'quvchida aqliy, jismoniy faollikni hosil qiladi. Bolalarni fanga bo'lgan qiziqishini orttirish uchun turli-xil boshqotirmalar, rangli jihozlardan foydalanish samarali natija beradi. Boisi, ushbu yoshdagi (7-12) bolalarda ko'rgan narsalarini eslab qolish va yangicha narsalarga qiziqish hissi kuchli bo'ladi. Shuning uchun hozirda mamlakatimiz maktablarida rangli, grafikli, diagrammali, rasmlilari yangi avlod darsliklari joriy etildi. Unga ko'ra endilikda o'quvchilar ingliz tili darsligi va uning ish kitobiga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, darsdan tashqari bo'lgan mashg'ulotlar ham o'quvchida jonli tarzda ko'rib tushunishga yordam beradi. Misol uchun: o'quvchilar parkga, muzeyga yoki hayvonot bog'iga borib o'sha yerning o'zida o'qituvchi tomonidan ochiq dars o'tish o'quvchida esda qolarli taassurotlar qoldiradi hamda mavzu bilan bog'liq lug'atlarni tez o'zlashtiradilar. Sinf xonada o'tkazilgan darslarga ham ijodiy yondashuv ya'ni mavzuga mos kinofilmlar, multfilmlar, yangi so'zlarni yodlash uchun mnemonika usullaridan foydalanish ham innovatsion usullardan bo'lib hisoblanadi. Bunday usullardan foydalanish boshlang'ich ta'limda ingliz tili o'qitishning rivojlanish, yangi pog'onaga ko'tarilishi uchun muhim ahamiyatga ega.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yapon ixtirochilaridan biri Masaru Ibuka o'zining mashhur "Uchdan keyin kech" kitobida yozganidek, "... bolaning miyasi cheksiz ko'p ma'lumotlarga ega bo'lishi mumkin..."^[2]. Shuni ham ta'kidlash kerakki, 6-7 yosh bolalar axborotning ma'nosini tushunmaydilar, balki uni mexanik ravishda yodlashadi. Shuning uchun ingliz tili o'rganayotgan bolalarga dastavval grammatikani chuqur o'rgatish mumkin emas. Aks holda, chet tilini o'rganishdagi birinchi qadam bolani charchatib qo'yishi til o'rganishga bo'lgan qiziqishni susaytirishi mumkin. Chunki boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tilini o'rgatish qiyin, bu ham ma'suliyatli vazifalardan biridir. Shunday ekan, boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini mazmunli va qiziqarli o'rgatishda quyidagi innavatsion usullardan foydalanish mumkin:

– Vizual xotira. Ma'lumki yosh bolalar eshitgan ma'lumotlardan ko'ra ko'rgan narsalarini yaxshi eslab qolishadi. Shuning uchun dars turli ko'rgazmali qurollar, plakatlar, predmetlar, predmetlarga yozish orqali yangi so'zlarni o'rgatish va o'rganilgan yangi so'zlar ishtirokida gaplar tuzish orqali o'tiladi. Masalan, kitob yozish, stol, doska, qalam, deraza va haokazo. Kundalik hayotda tez-tez ishlatiladigan bunday narsalar doimo ko'z oldida va doimiy foydalanishda bo'lganligi sababli, bola bu so'zlarni beixtiyor o'rganadi.

– Musiqa orqali tushunish yoki eslab qolish qiyin bo'lgan so'z va qo'shiqlarni kuylash, bunda yangi so'zlarni yodlashdan tashqari bolaning og'zaki nutqi ham rivojlanadi. Masalan, bolalarning ingliz alifbosini qo'shiq aytish orqali o'rganishi shunchaki yodlashdan ko'ra samaraliroq ekanligini ko'rsatish mumkin.

– Multfilmlar orqali dars berish. Bilamizki bolalar turli multfilmlar tomosha qilishga juda qiziqadi. Inglizcha multfilmlarni tomosha qilish jarayonida esa so'zlariga tushunmasa ham harakatlari orqali anglashga harakat qiladi.

– sezgi a'zolari orqali o'rgatish. Bu usul hozirda butunlay yangi usuldir. Bunda o'qituvchi o'quvchilarga mavzuga mos bo'lgan narsalar masalan: mevalarni ko'rsatish, ularni tatib ko'rdirish orqali dars olib boradi. Bunda o'quvchilar yangi mavzuni va lug'atlarni osongina yodida saqlab qoladi. Natijada, bolalar ta'tib ko'rgan mevalarining ta'mi orqali mevalarning ham ranglarning inglizcha nomini tezda eslashadi. Sezgi a'zolarining va xotiraning bir-biriga bog'liqligi ham shunda. Demak, bunday usullardan foydalanish o'quvchiga axborot xotirada uzoq vaqt saqlashga yordam beradi.

² Masaru Ibuka «Uchdan keyin kech» «Akademnashr» 2020-yil, 264-bet.

XULOSA

Xulosa o‘rnida shuni aytish mumkinki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ingliz tilini o‘rgatish qiyin, ammo natijasi ularning kelajagi uchun muhim. Sababi bugungi kunda eng ko‘p talab qilinuvchi ko‘nikma bu til ko‘nikmalari, til bilish darajasi. Shunday ekan chet tillarini majburiyat sifatida emas balki, qiziqarli o‘yinlar, innavatsion usullar yordamida qiziqarli o‘rgatish yosh avlodning kelajakdagi bilimlari uchun podevor bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Dunyoda axborot almashinuvi juda tez sodir bo‘ladi. O‘sib kelayotgan va jamiyatga qo‘shilayotgan yangi avlodning bu jarayonga qiyinchiliksiz kirishi uchun ham ularga o‘z ona tilisi kabi boshqa tillarni ham puxta o‘rgatish juda muhim bo‘lib hisoblanadi. Hozirgi kunda qilinayotgan islohotlarning natijasi kelgusi yillarda albatta o‘z natijasini albatta ko‘rsatadi. Shuning uchun ham til o‘rganish, o‘rgatish va til ko‘nikmalaridan atroflicha foydalanish zarur. Tillarni yaxshi o‘rganish esa uni yangi zamonaviy innavatsion usullar bilan o‘qitishga bog‘liqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Axunov , M., & Sayfutdinova , M. (2024). O‘ZBEKISTONDA ICHKI VA KIRUVCHI TURIZMNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH SURATLARI VA KADRLAR TAYYORLASH SIYOSATI. Talqin Va Tadqiqotlar, 2(1(38). извлечено от <https://talqinatadqiqotlar.uz/index.php/tvt/article/view/1718>
2. Bekmuratova U.B. “Ingliz tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish” // Toshkent 2012.
3. Pulatova Shakhzoda Haydarovna, & Tolibova Nodira Nosirovna. (2023). INNOVATIVE METHODS OF TEACHING ENGLISH. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 776–779.
4. Toliboboeva, Sh. (2020). Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy ta’lim texnologiyalari. Young Scientist, 19 (309), 581-582.
5. Toliboboeva, S. J. (2020). INGLIZ TILIDA MADANIYATLARARASI MULOQOTNI O‘QITISH. Fan va ta’lim, 1 (Maxsus 2-son).
6. Turdaliyeva G.N. “Boshlang‘ich sinflarda ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar” // 2020 yil.
7. Yazdankulova Gulnigor Muzaffarovna (2022). INNOVATIVE METHODS OF TEACHING ENGLISH IN PRIMARY SCHOOLS. Research Focus, (Special issue 1), 7-10.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrdagi “Chet tillarni o‘rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-1875-son qarori.